

Hodnocení

rigorózní práce Mgr. Vladimíra Pelce

Účastenství v trestním právu

I.

Téma rigorózní práce je aktuální. Aktuálnost tohoto tématu je dána jednak tím, že problematice účastenství není v naší odborné literatuře věnována taková pozornost, jakou by si patrně zasloužila, a dále společenským významem účastenství. Dochází k nárůstu organizované trestné činnosti a vzrůstajícímu počtu případů účastenství.

Rigorozant správně poukazuje na to, že i po přijetí nového trestního zákoníku, tj. zák. č. 40/2009 Sb., zůstávají nedořešeny některé tradiční problémy a nezodpovězeny některé tradiční otázky (například institut organizátorství, nerovné posuzování v zásadě stejně závažných případů apod.). Ukazuje se tak zcela zřetelně, že nový trestní zákoník z roku 2009 představuje spíše promarněnou příležitost než moderní trestní kodex.

Rigorozant vypracoval práci na podkladě nadstandardně vysokého počtu odborných literárních pramenů, které rozděluje na českou literaturu, zahraniční literaturu, judikaturu a internetové zdroje. Zejména v české literatuře najdeme prakticky vše, co bylo k tématu práce publikováno. Rigorózní práci zhodnocuje, že autor využil ke zpracování cizojazyčnou literaturu, zejména italskou, která běžně není v českých odborných pramenech citována.

S použitými prameny autor kreativně a správně pracoval.

Osnova rigorózní práce je logická. Autor věnuje nejprve velkou pozornost pojmovému vymezení a teoretickým základům účastenství (kapitoly druhá a třetí), ve kterých kriticky analyzuje dosavadní teorie účastenství, posléze přechází k rozboru platné právní úpravy (kapitola čtvrtá), trestání účastenství (kapitola pátá). V šesté kapitole autor pojednává o stále živé problematice agenta provokatéra, dále o trestném činu účasti na organizované zločinecké skupině a o účastenství a trestní odpovědnosti právnických osob. V závěrečné, sedmé kapitole autor shrnuje poznatky, ke kterým dospěl.

Rigorózní práci nechybí resume ani seznam klíčových slov.

Práce má velmi pěknou formální úroveň a je napsána živým, čtivým stylem.

II.

Trestný čin může být spáchán jednou osobou, anebo prostřednictvím více osob.

Účastenstvím autor v nejobecnější podobě rozumí situaci, ve které se více osob společně podílí na takovém trestném činu, který může být v abstraktním smyslu spáchán i jednou osobou.

Autor se primárně zabývá v práci účastenstvím v užším smyslu, tj. organizátorstvím, návodem a pomocí.

Pojednává-li autor o problematice účastenství, musí se nutně dotýkat jeho výklad i otázek obecných, například pojmu trestného činu a otázky, kde leží dolní hranice, od které počíná trestní bezpráví.

Českou právní úpravu řadí rigorozant do kategorie modelu diferenciovaného, který rozlišuje mezi osobou pachatele a osobou účastníka. Kritizuje současnou českou koncepci přísné akcesority účastenství a přiklání se k jeho osamostatnění. Současné úpravě vytýká například to, že poté, co novela trestního zákona z roku 1990 zúžila obecnou trestnost přípravy toliko na případy zvlášť závažných trestných činů, a nový trestní zákoník z roku 2009 zúžil přípravu na případy zvlášť závažných zločinů, mohou poměrně často nastat situace, kdy účastník unikne trestnímu postihu (u méně závažných trestných činů není např. možné postihnout „pokus návodu“). Kritizuje také problematický institut organizátora, o kterém autor soudí, že jeho význam pro spáchání trestného činu je klíčový, ale přesto jej platná úprava považuje za pouhého účastníka.

Velmi zdařile je zpracována citlivá otázka „agenta-provokátéra“ (str.97 a násl.). Zejména pokládám za výstižné autorovo upozornění, že vždy je v diskuzích třeba rozlišovat různé roviny tohoto problému – trestní odpovědnost samotného „agenta-provokátéra“, přípustnost této metody v činnosti státních orgánů a použitelnost takto získaných důkazů v trestním řízení.

Jednání agenta – provokátéra autor definuje jako jednání, které je příčinou spáchání trestného činu jinou osobou a jehož účelem následné odhalení a spravedlivé potrestání této osoby. Z této definice vyplývá, že takovým agentem může být jak osoba z bezpečnostních služeb, tak i osoba soukromá. Autor sumarizuje názory na trestnost jednání agenta provokátéra, které se v nauce i praxi vyskytují, a uzavírá, že by bylo vhodné de lege ferenda výslovně trestnost agenta upravit v trestním zákoníku. Recenzent práce takové ustanovení doporučuje.

Rigorozant se v této spojitosti zabývá také otázkou trestnosti vyprovokované osoby a

zastává správný názor, že taková osoba zásadně bude trestně odpovědná, přičemž polemizuje s názorem kratochvíle, že jde o specifický případ nepřímého pachatelství.

Kritický pohled autora na platnou právní úpravu se projevil i v jiných směrech. Tak například jako zbytečně složitou hodnotí definici „organizované zločinecké skupiny“ obsaženou v trestním zákoníku. Možná právě příliš přísné požadavky na dokazování znaků této skupiny jsou příčinou, píše autor, proč se v České republice nedaří postihovat organizovaný zločin prostřednictvím skutkové podstaty trestného činu účasti na organizované zločinecké skupině.

Závěrem sumarizuje poznatky, ke kterým dospěl, navrhuje některé změny de lege ferenda¹, a zejména brojí proti příliš přísné akcesoritě účastenství v platné právní úpravě.

III.

Diplomová práce Mgr. Vladimíra Pelce je plně způsobilým podkladem pro ústní obhajobu. Autor v práci prokázal vysokou míru odborných znalostí i schopnost vytvořit odborně bezchybný text.

Při ústní obhajobě doporučuji, aby se rigorozant vyjádřil k otázce:

Agent – provokatér a možnosti trestněprávního posouzení agenta i vyprovokované osoby.

V Praze 17. ledna 2014

Prof. JUDr. Jiří Jelínek, CSc.,